

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת האזינו ט' תשרי תשע"ט,
גליון נושא בענינא דיומא.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורר לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'מצות איגוד הלולב'

'לולב צריך אגד'

1. זה קלי ואָנהו

מצוה: נחלקו בגמ' (סוכה דף לג.) לדעת רבי יהודה חובה לאגוד את הלולב (פירוש לחבר את הלולב יחד עם ההדסים והערבות, מלבד האתרוג), לולב שאינו אגוד פסול. ואלו דעת רבנן שלולב שאינו אגוד כשר, ומכל מקום מצוה לאגוד משום זה קלי ואָנהו (שמות פרק טו, ב). להלכה נפסק ברמב"ם (לולב ז, ו) ובשו"ע (סימן תרנא סעיף א) כרבנן שמצוה לאגוד משום נוי, אך אם לא אגד כשר. בשורות הקרובות, נתמזת בקצרה את דיני 'איגוד' מתוך השו"ע והמשנ"ב (סימן תרנא סעיפים א ב).

2. סדר האיגוד

צורת ההנחה: כתב בעל העיטור שיש לקחת לאיגוד כסדר הכתוב בתורה, לכך נוטל תחילה את הלולב ומניחו לפניו. ותוחב בעדינות את ההדסים בימין, ואחר כך הערבות בשמאל.

המנהג על פי סוד להחזיק את צד השדרה של הלולב (שהעלה האמצעי בולט וניכר) לכיוון פניו והצד השני כלפי חוץ (משנ"ב סימן תרנ"ב ס"ק ח). ויש להניחם כדרך גדילתם, הראש כלפי מעלה, והצד שנקצץ מהעץ כלפי מטה.

גובה: יקפיד שההדסים יהיו יותר גבוהים מעט מן הערבות, טעם הדבר פירש הלבוש (סעיף א) כי ההדס הוזכר קודם בפסוק. ועוד שיהיה ניכר ההדס ולא יאמרו שמברך בלי הדס. ויש בזה סוד על פי קבלה כמבואר בספר הפרדס לרש"י (הלכות לולב סימן קצא) שאם מגביה את הערבה מסתכן בנפשו (כי הערבה מסמל את כוחות החיצונים ואם מגביהם יותר מההדס נותן להם כח ומסתכן). ובביאור הגר"א (ד"ה ויש לקשור) ביאר על פי המדרש ההדס דומה לעינים והערבה

תפלה נאה לאומרה בשעה שאוגדין את הלולב

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלוהי אבותי שיתקשרו על ידי אגדת לולב זה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ, לך ה' הממלכה, ועל ידי שלשה הדסים שהם כנגד שלשה אבות אברהם יצחק ויעקב ועל ידי שני בדי ערבות שהם כנגד משה ואהרן ועל ידי לולב ואתרוג שהם כנגד יוסף ודוד יתקשרו ארבע אותיות של שמך הגדול והקדוש, ועל ידי שלשה הדסים אות יוד של שמך הגדול, ועל ידי שני בדי ערבות מלוי ה"ה של שמך הגדול, ועל ידי הלולב מלוי וי"ו של שמך הגדול. ועל ידי האתרוג מלוי ה"ה אחרונה של שמך הגדול, ומשם תשפיע לעבדך (פב"פ) אמתך חיים טובים שעולה כמנין הדס וכמנין לולב עם שתי המלות, ותתן לי זרע כשר וחכם וצדיק שעולה כמנין ערבה עם הכולל, ותתן לי לב טוב וכשר להבין תורה שעולה כמנין אתרוג עם הכולל. ותתן לי זכות שאאגוד אותם בבית מקדשך במהרה בימינו אמן.

לכתחילה יש לאגוד את הלולב באופן ששדרת הלולב היא גבוה מההדסים בטפח

עמוד מס 145 ארבעת המינים למהדרין (צבעוני) עדס, אברהם חיים בן דניאל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דומה לפה, ולכן מגביה את ההדס כי העינים גבוהות מהפה.

צריך שתהיה שדרת הלולב (מלבד העלים) גבוהה מראש ההדסים והערבות טפח. ופירש הכף החיים (סוף סימן תרנ אות ט) בכוונת השו"ע (תרנ סעיף ב), שהדין ששדרת הלולב תהיה גבוהה טפח מעל ההדסים מעכב, ואפילו בדיעבד אינו יוצא ידי חובה. ועורר על כך נכדו הג"ר יוסף חיים סופר שליט"א (במכתב אל הג"ר מרדכי גנוט שליט"א לוח דבר בעתו תשס"ד) שצריך להיזהר בכך, וחבל שאנשים משקיעים ממון רב בארבעת המינים, ובפועל אינם יוצאים ידי חובתם משום איגוד שאינו כהלכה.

גם בספר חזון עובדיה (ארבעת המינים עמוד שיט הלכה טז הערה יח) האריך מאוד שאם לא הגביה את שדרת הלולב טפח מההדס, לא יצא ידי חובתו. וחולק על המתירים.

וציין על כך בספר אגודת

ישראל (הרב זלוטניק, עמוד רכ) שכל זה הוא דלא כמו שצדדו במועדים וזמנים (סוף חלק ח) ובאבן ישראל (על גיליון המשנ"ב) דדין הגבהת טפח בשדרת הלולב, אינו מעכב אלא את מצות הנענועים, אבל מכל מקום יצא ידי חובת הנטילה.

ובלוח ההלכות והמנהגים (זלזניק, תשע"ה עמוד 79 הערה 465) בשם הג"ר אברהם יעקב זלזניק זצ"ל שכל הדין של הגבהת טפח, נאמר רק אם קושר עד למעלה, אבל אם אגוד רק למטה כגון ב'קוישקל' אין צריך טפח נוסף כי באופן זה אפשר לנענע.

מיקום: מנהג העולם, כדעת המטה משה (סימן תתקכז) והשל"ה (מסכת סוכה פרק נר מצוה אות טז) ונפסק במשנ"ב (ס"ק יב) לאגוד שלשה הדסים בימין, שתי ערבות בשמאל ולולב באמצע.

לדעת האריז"ל (פרי עץ חיים שער לולב פרק א), הובא במגן אברהם (ס"ק ד), לולב באמצע, הדס אחד בצד ימין, הדס שני בצד שמאל, הדס שלישי על שדרת הלולב. והערבות - אחת מימין ואחת משמאל. וכתב הפרי מגדים ונפסק בשעה"צ (ס"ק יא) שאין לנהוג כן רק אדם שמוחזק בחסידות, ובצנעה ולא בפרהסייה. מאידך בסידור התניא ובשו"ת ישיב משה (חלק ב סימן קמו) שכל אדם ינהוג כן. וכן נוהגים הרבה מקובלים, ובחלק מקהילות החסידים. ובספר מנהג ישראל תורה שדן האם למנהג האריז"ל יש להניח את הערבות על ההדסים, או את ההדסים על הערבות.

3. קשרים וטבעות

קשר גמור: לדעת השו"ע יש לאגוד בקשר גמור שאסור לעשותו בשבת ויום טוב, דהיינו שני קשרים זה על זה, אבל עניבה לא נקרא אגד. הרמ"א מיקל שמספיק כריכה. והכריע המשנ"ב (ס"ק יא) שקשר התחתון יעשה קשר גמור, והשאר יסתפק בכריכה.

אגודת הלולב לפי אר"י הקדוש

עמוד מס 140 ארבעת המינים למהדרין (צבעוני) עדס, אברהם חיים בן דניאל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

כבוש בלולב

א. אין להשאיר לולב שאגודים בו הדסים וערבות בתוך אגרטל עם מים כ"ד שעות רצופות, דאותו חלק הנמצא במים נקרא כבוש, ואין לכבוש ד' מינים כמבואר בשו"ע סימן תרמ"ח סעיף ט"ו גבי אתרוג כבוש.

אין להשאיר לולב שאגוד בו הדסים וערבות בתוך אגרטל עם מים כ"ד שעות רצופות

עמוד מס 157 ארבעת המינים למהדרין (צבעוני) עדס, אברהם חיים בן דניאל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שני איגודים: בנוסף למצוה לאגוד את שלושת המינים יחד שמתקיים בקשר אחד, חידש המרדכי (סוכה פרק לולב הגזול רמז תשנא) בשם הראב"ה שמצוה לאגוד את הלולב עצמו, דכתיב כפות תמרים כפת חסר וא"ו, מלשון כפות, משום דששה ימים דומה לכף אחת, וביום השביעי מתירין אותו. וכתב המשנ"ב (סימן תרנא ס"ק יד) שלא יקשור בטבעות את ראש הלולב, כדי שיוכל לכסס היטב בעליו, ולכן צריך טפח למעלה פתוח ולא מקושר. ומבואר במקור חיים (לבעל החוות יאיר סימן תרנ) ובשו"ע הגר"ז (סימן תרנא סעיף יא) ובבכורי יעקב (תרנא ס"ק י) דהיינו מהשדרה ולא מהעלים.

בספר כף החיים (ס"ק יב) הזכיר את המנהג לאגוד את הלולב באופן שלא יתפזרו עלי ההדס והערבה לצדדים, ולכן עושים טבעות מעלי הלולב סביב ההדסים והערבות בשביל שלא יפלו לצדדים.

מנין: כותב הרמ"א שהמנהג לעשות בלולב עצמו ג' קשרים וביאר המ"ב כנגד ג' אבות. לדעת הט"ז קשר האיגוד עולה למנין, ומספיק להוסיף שנים. אולם דעת האליה רבה שצריך שלוש בלולב עצמו, מלבד קשר האיגוד. ובספר חיים וברכה (אות רפח) כתב שהמנהג לעשות שלוש באיגוד הלולב, ועוד שנים על הלולב. ועל פי האריז"ל נוהגים לעשות י"ח קשרים.

4. קוישיקל

בשו"ת משנה הלכות (חלק יא סימן תקכ) כתב שרוב העולם נוטלים את הלולב עם קוישיק'ל. מאידך בשו"ת בית דוד (סימן תנד) כתב שלא ראוי לעשות קוישיק'ל, כי לא מתקיים בכך קשירה, ועוד שצריך שיהיה כעין אגודת אזוב שהיה בו שני קשרים אחד על השני. **החתם סופר** (סוכה לו:) פוסל מטעם שאינו נאָנהוּ.

בספר אגורה באהלך (דף יב) הובא במשנ"ב (ס"ק ח) מכשיר, כי כל מה שצריך אגד הוא רק בשביל נוי, אלא שצריך שיהיה מהודק בלי חשש שיפתח הקשר.

[יתכן שכל הצד שקוישקל נחשב אגד, נאמר רק בשרוול אחד שאוגד את כולם,

וכמו שכתב בספר הליכות חג בחג (עמוד שלא) לחשוש שאם אינם נוגעים אחד בשני למטה, אין כאן מצות אגד].

הבכורי יעקב כתב שצריך שיהיה דווקא קשר שאסור בשבת, ולכן אם עושה טבעות נפרדות לכל מין, יקשור אותם מלמטה יחד בשני קשרים.

בהליכות שלמה (פרק יא הערה 55) מובא שהג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל עשה מעל הקוישיק'ל שני קשרים אחד על השני, וכן סבר הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל.

סיכום הגיליון:

5. דינים העולים

- א. **איגוד:** להלכה לא אגד כשר. אך מצוה לאגוד את הלולב הדס וערבה, יחדיו משום זה קלי ואנוהו. בנוסף יאגוד את הלולב עצמו, דכתיב כפות תמרים, ו' ימים, וביום השביעי יתירנו. ויש נוהגים לעשות טבעות סביב ההדסים והערבות כדי שלא יפלו לצדדים.
- ב. **אופן האיגוד:** כל המינים אוגד כדרך גדילתן. לוקח את הלולב, כאשר השדרה כלפי פניו, למנהג העולם - מניח את ההדסים בימינו ואת הערבות בשמאל. למנהג האריז"ל - הדס על השדרה, הדס וערבה בימין, הדס וערבה בשמאל. ונחלקו האם ראוי לנהוג כן לכל אדם.
- ג. **גובה:** צריך ששדרת הלולב תהיה גבוהה מההדס והערבה טפח, ונחלקו אם זה לעיכובא. אין לאגוד את השדרה בטפח העליון.
- ד. צריך שיניח ההדס גבוה משהו מהערבה, ואם מגביה את הערבה מסתכן בנפשו.
- ה. **קשר:** לשו"ע צריך לאגוד בקשר גמור, לרמ"א מספיק כריכה, והכריע המשנ"ב קשר אחד גמור והשאר מספיק כריכה.
- ו. **מנין:** מצד הדין מספיק קשר אחד. המנהג לקשור בלולב עצמו ג' קשרים. ונחלקו האם הקשר התחתון כלול במנין. ויש אומרים שלוש באיגוד ושנים בלולב. ועל פי האריז"ל י"ח קשרים..
- ז. **קוישיקל:** מנהג רוב העולם לאגוד על ידי קוישקל, ונחלקו הפוסקים האם דינו כאיגוד או שצריך דוקא קשר על גבי קשר. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

זיכוי הרבים

הגיליון הוקדש על ידי
החפ"ן בעילום שמו
לנחת ובריאות מכל
הצאצאים, שיזכה
ללמוד וללמד לשמור
ולעשות אמן.

הנושא לשבוע הבא;

סדר הנענועים של הלולב

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!
ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.
אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הופיע:

מדריך קצר לבחירת

ארבעת המינים

(גיליונות 178-181)

המחיר 5 שקל

אפשר לקבל חינם במייל

5047867@gmail.com